

Wstęp

Drogę naukową dr hab. prof. ucz. Krystyny Wróblewskiej-Pawlak, której dedykowany jest tom *Między językami, między kulturami / Entre langues, entre cultures*, najlepiej ujmuje pierwsze słowo tytułu – przyimek *między / entre*, przywołujący ideę dialogu, wzajemnych relacji i inspiracji. Perspektywa międzydyscyplinarna, socjologiczno-językoznawcza, a jednocześnie międzykulturowa, francusko-polska, konsekwentnie wytycza ramy Jej 40-letniej pracy naukowej i dydaktycznej w Instytucie Romanistyki na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Krystyna Wróblewska-Pawlak urodziła się 30 kwietnia 1952 roku w Krakowie. W 1971 roku uzyskała świadectwo dojrzałości w II Liceum Ogólnokształcącym im. Stefana Batorego w Warszawie i rozpoczęła studia filologiczne w Instytucie Romanistyki Uniwersytetu Warszawskiego. W roku akademickim 1974/1975 podjęła studia równoległe w Instytucie Socjologii. W czerwcu 1976 roku uzyskała dyplom magistra filologii romańskiej z wyróżnieniem na podstawie pracy z zakresu językoznawstwa, a następnie we wrześniu 1976 roku została zatrudniona na Uniwersytecie Warszawskim jako asystentka stażystka i prowadziła lektoraty z języka francuskiego w ramach Międzywydziałowego Studium Nauczania Języków Obcych. Jednocześnie kontynuowała studia socjologiczne. W roku akademickim 1977/1978 rozpoczęła pracę jako asystentka w Instytucie Romanistyki w Zakładzie Dydaktyki i Metodyki Języków Romańskich. Wkrótce, w 1980 roku, uzyskała absolutorium w Instytucie Socjologii i rozpoczęła pracę nad doktoratem pod opieką naukową prof. Antoniny Kłoskowskiej, który łączył problematykę socjologii kultury, a ściślej zagadnienie recepcji przekazów symbolicznych, z socjolingwistycznym modelem funkcjonowania języka. Pracę doktorską *Sprawność językowa w mówieniu i uczestnictwo kulturalne a typ wykształcenia* obroniła w 1989 roku w Instytucie Socjologii UW, a recenzowali ją językoznawca – prof. Krzysztof Bogacki oraz socjolog – prof. Zbigniew Bokszański. Należy dodać, że rozprawa powstawała w czasie, gdy socjologia

języka / socjolingwistyka dopiero zaczynała kształtować się w Polsce jako dyscyplina wiedzy, co najlepiej świadczy o nowatorskim charakterze zastosowanego w niej interdyscyplinarnego podejścia.

Umiejętne łączenie podwójnej kompetencji badawczej – lingwistycznej i socjologicznej wyróżnia także dorobek naukowy i dydaktyczny Krystyny Wróblewskiej-Pawlak po uzyskaniu stopnia doktora. Wielokrotne pobyty na stypendiach zagranicznych i możliwość bezpośredniego zapoznania się z badaniami prowadzonymi przez socjolingwistów we Francji ugruntowały zainteresowania prof. Wróblewskiej-Pawlak w tej dziedzinie. Dla romanistów szczególne znaczenie ma seminarium socjolingwistyczne zainicjowane na początku lat 90. ubiegłego wieku. Wysoki poziom zajęć, wnikliwość spojrzenia prowadzącej na omawiane zagadnienia, satysfakcja studentów z możliwości zastosowania narzędzi językoznawczych do interpretacji aktualnych zjawisk społecznych sprawiły, że socjolingwistyka zyskała stałe miejsce w ofercie dydaktycznej filologii romańskiej UW.

Równoległe z pracą dydaktyczną w Instytucie Romanistyki Krystyna Wróblewska-Pawlak zajmowała się, szczególnie intensywnie do 1997 roku, wybranymi zagadnieniami socjologicznymi, związanymi z szeroko rozumianym kontaktem kultur i tematyką europejską, które w okresie przemian geopolitycznych lat 90. zyskały nowe znaczenie jako problemy badawcze. Współpracowała z Zakładem Socjologii Kultury Instytutu Socjologii UW, uczestnicząc w seminariach, konferencjach i publikacjach w ramach interdyscyplinarnego programu *Komunikacja międzykulturowa* oraz biorąc udział w projektach badawczych Instytutu Filozofii i Socjologii PAN (m.in. międzynarodowy projekt *Postrzeganie Europy*) i Instytutu Studiów Politycznych PAN (seminarium *Rewizja stereotypów*). W latach 1991–1992 miała także swój udział w pracach fundacji „Polska w Europie” (m.in. konwersatorium *Polskie dylematy europejskości*), a w latach 1995–1997 współpracowała z redakcją kwartalnika „Studia Europejskie” Centrum Europejskiego UW.

W tym samym okresie prof. Krystyna Wróblewska-Pawlak realizuje też, wraz ze znaną francuską socjolingwistką Josiane Boutet, projekt badawczy dotyczący statusu języka francuskiego w Polsce. Przygotowany we współpracy z zespołem polskich romanistów raport ukazał się w 1996 roku w postaci książkowej *Le français en Pologne : mythes et réalités*¹. Analiza obiektywnej sytuacji języka francuskiego poparta badaniami dotyczącymi przekonań na temat jego statusu i przydatności, które przeprowadzono wśród osób zawodowo związanych z tym językiem oraz na reprezentatywnej próbie Polaków, wskazywała już wtedy na niską znajomość francuskiego w Polsce

¹ J. Boutet, K. Wróblewska-Pawlak (red.), *Le français en Pologne : mythes et réalités*, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 1996.

i konieczność podjęcia działań instytucjonalnych na rzecz wzmocnienia, a przynajmniej utrzymania jego pozycji.

Udział w powyższych projektach badawczych, jak również wykład *Bilinguisme dans la perspective de la communication interculturelle* wygłoszony na Wydziale Socjologii Uniwersytetu w Grenoble (1993 r.) i wystąpienie poświęcone pojęciu osoby „prawdziwie” dwujęzycznej / dwukulturowej na międzynarodowej konferencji *Europe on the move: fusion or fission?* zorganizowanej przez stowarzyszenie SIETAR (Society for Intercultural Education, Training and Research) na Uniwersytecie w Jyväskylä w Finlandii (1994 r.) przyczyniły się do krystalizacji zainteresowań związanych z dwujęzycznością. Zwieńczeniem badań nad polskimi imigrantami we Francji przeprowadzonych w latach 1992–1993 i 1997–1998 była rozprawa *Język – tożsamość – imigracja. O strategiach adaptacyjnych Polaków zamieszkałych we Francji w latach osiemdziesiątych XX wieku*², na podstawie której w 2006 roku Krystyna Wróblewska-Pawlak uzyskała stopień doktora habilitowanego na Wydziale Neofilologii UW. Wyjątkowa wartość tej liczącej ponad 600 stron monografii leży nie tylko w oryginalności ujęcia łączącego socjolingwistyczne zagadnienie praktyk językowych osób dwujęzycznych z charakterystyczną dla sytuacji migracji problematyką tożsamości i akulturacji, ale także w konstrukcji książki, składającej się z dwóch części, z których każda mogłaby tworzyć samodzielne opracowanie: część teoretyczna jest znakomitym wprowadzeniem w problematykę dwujęzyczności i dwukulturowości, z kolei część empiryczna, oparta na analizie wywiadów pogłębianych, stanowi cenny, wielowymiarowy portret polskiej emigracji solidarnościowej lat 80. XX wieku.

Po habilitacji, w 2006 roku, Krystyna Wróblewska-Pawlak związała swoją dalszą pracę naukową z Zakładem Językoznawstwa w Instytucie Romanistyki, uzyskując w 2012 roku tytuł profesora nadzwyczajnego. Jej zainteresowania badawcze nadal skupiają się wokół socjolingwistyki, ale ujęcie socjolingwistyczne łączy się odtąd z analizą dyskursu, co odzwierciedla zbliżenie obu dziedzin także w pracach francuskich. Obok artykułów na temat dwujęzyczności i socjolingwistyki jako dyscypliny wiedzy powstaje projekt badawczy *System adresatywny w języku polskim i francuskim*, realizowany wspólnie z Moniką Kostro, dotyczący w szczególności praktyk adresatywnych w dyskursie polityczno-medialnym. Charakterystyczna dla metody badawczej prof. Wróblewskiej-Pawlak perspektywa socjologiczna i międzykulturowa, wykorzystywana dotąd w analizie zachowań językowych

² K. Wróblewska-Pawlak, *Język-tożsamość-immigracja. O strategiach adaptacyjnych Polaków zamieszkałych we Francji w latach osiemdziesiątych XX wieku*, Uniwersytet Warszawski, Instytut Romanistyki, Warszawa 2004.

w sytuacji kontaktu kultur (podejście *intercultural*), znajduje nowe zastosowanie w badaniach porównawczych dotyczących wybranej kategorii praktyk dyskursywnych w różnych kulturach (podejście *cross-cultural*). Repertuar form adresatywnych jest tu potraktowany jako jedna z cech gatunkowych dyskursu, a same zwroty do adresata jako środki retoryczne służące kreowaniu wizerunku polityka. Podsumowaniem projektu była wspólna publikacja *Panie Prezydencie, Monsieur le Président... Formy adresatywne w polskim i francuskim dyskursie polityczno-medialnym* wydana w 2016 roku³. Przedstawione w książce analizy autentycznych przykładów pokazują, w jaki sposób formy adresatywne, jako językowe wykładniki tożsamości i stosunków społecznych, są świadomie wykorzystywane przez uczestników interakcji do ustanawiania określonych relacji władzy i regulowania dystansu interpersonalnego, a przede wszystkim do ich inscenizowania na potrzeby medialnego odbiorcy.

Sylwetka badaczki byłaby niepełna bez przywołania sylwetki wspaniałej pedagog. Ciekawość naukowa prof. Wróblewskiej-Pawlak była zawsze ciekawością dzieloną ze studentkami i studentami. Podobnie jak wrażliwość społeczna wyrażająca się w doborze tematów zajęć: *Zachowania wielojęzyczne i problemy tożsamości, Kontakt języków i kultur w kontekście migracji, Płeć i język, Grzeczność (językowa i pozajęzykowa)*... Prowadzone co roku seminaria i wykłady z socjolingwistyki zaowocowały wypromowaniem 44 magistrów i 37 licencjatów. Krystyna Wróblewska-Pawlak była też opiekunem naukowym obronionego z wyróżnieniem przez Magdalenę Grycan w 2017 roku doktoratu *Język i tożsamość w doświadczeniu potrójnej przynależności: socjolingwistyczne studium przypadków polsko-żydowsko-francuskich*. Opieka promotorska, łącząca dbałość o rzetelność warsztatu i namysł krytyczny nad badanym zagadnieniem z szacunkiem dla autonomii intelektualnej podopiecznych i ogromną wobec nich życzliwością, w kilku przypadkach przerodziła się w długoletnią przyjaźń.

Ważne miejsce w pracy Krystyny Wróblewskiej-Pawlak zajmuje również dydaktyka języków obcych – jako praktyka i przedmiot refleksji naukowej. Prowadzone w ramach praktycznej nauki języka francuskiego zajęcia specjalistyczne (język medycyny, przekład na język polski) cieszyły się wśród studentów równym zainteresowaniem jak socjolingwistyka. W latach 90. prof. Wróblewska-Pawlak brała też aktywny udział w organizowanych przez Zakład Dydaktyki i Metodyki Języków Romańskich konferencjach jako współorganizatorka, współredaktorka materiałów pokonferencyjnych

³ M. Kostro, K. Wróblewska-Pawlak, *Panie Prezydencie, Monsieur le Président... Formy adresatywne w polskim i francuskim dyskursie polityczno-medialnym*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2016.

i autorka referatów. Była członkinią-założycielką Stowarzyszenia Nauczycieli Języka Francuskiego w Polsce PROF-EUROPE, w latach 1998–2009 uczestniczyła w pracach Ogólnopolskiego Komitetu Olimpiady Języka Francuskiego, a w 2001 roku uzyskała uprawnienia egzaminatora egzaminu maturalnego z języka francuskiego.

Jej kompetencje i doświadczenie dydaktyczne przełożyły się na działalność administracyjną na uczelni, gdzie od 1991 roku, przez dwadzieścia lat z zaledwie dwuletnią przerwą, pełniła funkcje kierownicze związane z dydaktyką. Dwukrotnie, w latach 1991–1993 i 1999–2002, sprawowała funkcję zastępczyni dyrektora ds. studenckich w Instytucie Romanistyki. W tym samym czasie współorganizowała na romanistyce magisterskie uzupełniające studia zaoczne (MUSZ⁴), które prowadziła w latach 1994–1997 i 1997–2000. Następnie, przez dwie kadencje, od 2005 do 2012 roku pełniła funkcję prodziekan ds. studenckich na Wydziale Neofilologii.

Okres, w którym kierowała sprawami studenckimi, był czasem głębokich przeobrażeń na Uniwersytecie Warszawskim związanych najpierw z transformacją ustrojową, a następnie z przystąpieniem przez Polskę do europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego w 1999 roku (deklaracja bolońska). Tym bardziej cenny jest wkład, który wniosła w wypracowanie nowoczesnej koncepcji kształcenia filologicznego, uczestnicząc w pracach najważniejszych komisji programowych w Instytucie Romanistyki – m.in. zespołu, który na początku lat 90. całkowicie zreformował program studiów, wprowadzając, na długo przed ECTS, system zajęć do wyboru, rozliczanych za pomocą punktów – a następnie koordynując wdrażanie procesu bolońskiego na Wydziale Neofilologii.

Krystyna Wróblewska-Pawlak jest autorką lub współautorką ponad 40 artykułów opublikowanych w renomowanych pismach naukowych polskich i zagranicznych, autorką dwóch książek, współredaktorką czterech. Wielokrotnie wyróżniana nagrodami rektorskimi za swoją działalność naukową i dydaktyczną, otrzymała także nagrodę Rektora UW za całokształt swojej pracy. Czworo z jej wychowanków – Magdalena Grycan (doktorantka), Monika Kostro i Krystyna Szymankiewicz (magistrantki) i Radosław Kucharczyk (licencjat), pracuje w Instytucie Romanistyki, rozwijając swoje zainteresowania w takich dziedzinach jak analiza dyskursu, socjolingwistyka czy wielojęzyczność w ujęciu glottodydaktycznym i socjolingwistycznym, których była inspiratorką.

* * *

⁴ Obecnie studia drugiego stopnia niestacjonarne (zaoczne).

Szerokie zainteresowania naukowe prof. Krystyny Wróblewskiej-Pawlak znalazły odzwierciedlenie w tematyce dedykowanego Jej zbioru artykułów. Zawarte w nim teksty zostały ujęte w trzy części odpowiadające obszarom działalności naukowej Adresatki tomu: język i praktyki językowe, kontakt języków i kultur, dydaktyka języków obcych.

Część pierwsza *Od języka ku dyskursowi* dotyczy języka i przekazów językowych w ujęciu semiotycznym, kontrastywnym polsko-francuskim i pragmatycznym – analizy dyskursu, przede wszystkim medialnego i politycznego, oraz interakcji werbalnych.

Otwierający tom tekst Bożenny Bojar odwołuje się do podstaw semiotycznego rozumienia komunikacji. W swojej analizie przestrzeni informacyjnej konstituowanej przez komunikaty Autorka skupia uwagę na komunikatach heteromorficznych, wynikających z heterogeniczności użytego kodu lub z połączenia różnych kodów (teksty mieszane). Artykuł omawia różne rodzaje takich komunikatów w zależności od użytego kodu – języka naturalnego lub języków sztucznych (mapy, notacja muzyczna, znaki drogowe, język migowy i migany).

Magdalena Danielewiczowa i Ewa Pilecka podejmują próbę scharakteryzowania wybranych wyrażen przyimkowych o znaczeniu kumulatywnym w języku polskim i francuskim, których konstrukcja opiera się na powtórzeniu frazy nominalnej towarzyszącej przyimkowi (np. *ziarko do ziarka, grain à grain*). Zaproponowana analiza kontrastywna jest wieloaspektowa, obejmuje charakterystykę składniową, semantyczną i pragmatyczną omawianych jednostek. Posługując się licznymi przykładami, Autorki pokazują analogie i różnice między analizowanymi wyrażeniami w obu językach i poszukują odpowiedniości przekładowych.

Artykuł Anny Dutki-Mańkowskiej jest poświęcony wywiadowi jako gatunkowi dyskursu medialnego. Analiza trzynastu rozmów pokazuje, w jaki sposób dziennikarze budują etos bliskości z czytelnikiem poprzez włączenie do wzorca kanonicznego wywiadu elementów opisu interakcji między rozmówcami. Celowi temu służy m.in. charakterystyka sytuacji komunikacyjnej, cech indywidualnych rozmówcy i stosowanych przez niego środków komunikacji niewerbalnej oraz sposób prowadzenia wywiadu kształtujący określony typ relacji między rozmówcami.

Trzy kolejne teksty wpisują się w nurt badań nad dyskursem polityczno-medialnym. Artykuł Małgorzaty Izert dotyczy znaczeń kontekstowych czterech przymiotników oceniających: *niemądry, niefortunny, niezręczny, nieszczęśliwy* we współczesnych tekstach prasowych, w których zostały zacytowane lub przytoczone słowa osób pełniących funkcje polityczne lub publiczne. Dzięki ilustrowanej przykładami analizie korpusu Autorce udaje się wyodrębnić różne rodzaje znaczeń kontekstowych, które wskazują bądź

na eufemizm łagodzący ostrość dosłownego znaczenia, bądź na litotę, czyli pozorne złagodzenie wypowiedzi.

Elżbieta Pachocińska koncentruje się w swoim artykule na pojęciu *kosmopolityzmu* (fr. *cosmopolitisme*) i jego znaczeniu konstruowanym w dyskursie, które Autorka rozpatruje w dwóch wymiarach – opisowym i ideologicznym. Analiza, osadzona we francuskiej semantyce dyskursu, dotyczy z jednej strony definicji słownikowych i filozoficznych tego pojęcia, z drugiej natomiast użycia terminu *cosmopolitisme* i jego derywatów w wypowiedziach polityków reprezentujących różne przekonania polityczne, od liberalnych do populistycznych.

Monika Kostro bada środki dyskursywne służące budowaniu bliskich relacji dwustronnych w specyficznym rodzaju dyskursu dyplomatycznego, jaki stanowią wspólne oświadczenia szefów państw wygłaszane na konferencjach prasowych podczas oficjalnych wizyt zagranicznych. Badania dyskursu dyplomatycznego zazwyczaj dotyczą sposobów wyrażania grzeczności negatywnej, w artykule skupiono się jednak na strategiach grzeczności pozytywnej, takich jak stosowanie środków intensyfikacji i personalizacji relacji międzypaństwowych. Analizie poddano oświadczenia wygłoszone przez prezydenta Francji E. Macrona w okresie od maja do grudnia 2017 roku.

Już poza sferą polityczno-medialną relacje interpersonalne w dyskursie stanowią przedmiot dociekań Anny Kieliszczyk, która przedstawia refleksje o dyskursie epistolarnym, porównując jego specyfikę do zasad rządzących bezpośrednią interakcją międzyludzką. Analiza korespondencji między A. Camusem i N. Chiaromontem – zarówno pod kątem treści, jak i struktury listów – uwidacznia dialogiczny charakter wymiany epistolarnej.

Część druga *Kontakt języków i kultur* podejmuje tytułowe zagadnienie z perspektywy doświadczenia jednostki i społeczności, przekładu literackiego, życia intelektualnego i artystycznego.

W problematykę tę wprowadza artykuł Hanny Komorowskiej, w którym znalazły się rozważania na temat związków języka i tożsamości u mieszkańców wielojęzycznych regionów pogranicznych. Analizując autonarracje biograficzne, Autorka śledzi dynamiczne procesy konstruowania tożsamości grupowej i indywidualnej, identyfikuje czynniki wpływające na rozwój wielojęzyczności i różnojęzyczności oraz konsekwencje tych zjawisk dla rodzaju i jakości interakcji. Omówiony zostaje także związek między stopniem kryształizacji tożsamości a wyborem dominującego języka na podstawie przykładów z historii terenów pogranicznych w Europie środkowej i wschodniej.

Doświadczenia społeczności odnajdujemy w tekście Józefa Kwaterki, poświęconym kwestii historycznych i międzykulturowych powiązań między Polską a Haiti. Pierwsza część artykułu zawiera analizę kontekstu historycznego dokonaną na podstawie oficjalnych raportów oraz listów pisanych

przez polskich żołnierzy wysłanych do kolonii Saint-Domingue przez Napoleona Bonaparte w latach 1802–1804. W dalszej części Autor ukazuje różnorodne przykłady zarówno historycznych, jak i współczesnych powiązań oraz współpracy między kulturą polską i haitańską.

Przedmiotem zainteresowania Magdaleny Grycan jest dwujęzyczność w perspektywie socjolingwistycznej, postrzegana przez pryzmat doświadczeń jednostki. Proces nabywania drugiego języka i życia w dwóch kulturach Autorka ukazuje, odnosząc się do refleksji trzech anglojęzycznych pisarek pochodzenia żydowskiego (Mary Antin, Evy Hoffman i Gerdy Lerner), mających za sobą doświadczenie emigracji. Analiza wybranych fragmentów ich autobiografii dotyczących życia i tworzenia w nowym języku pozwala pokazać, w jaki sposób jednostka może przeżywać własną dwujęzyczność, jak radzi sobie z wynikającymi z niej napięciami oraz w jaki sposób ocenia swoje własne życie na styku dwóch języków i dwóch kultur.

Artykuły Anny Ciostek i Teresy Giermak-Zielińskiej ukazują zagadnienie wzajemnego przenikania się kultury i języka w perspektywie traduktologicznej, poprzez przekład literatury pięknej. Pierwsza z Auterek dokonuje przeglądu strategii translatorskich zastosowanych we francuskim tłumaczeniu kulturomów pochodzących z *Pamiętnika z powstania warszawskiego* Mirona Białoszewskiego. Analizując przekład wybranych kulturomów powstańczych oraz charakterystycznych dla polszczyzny toponimów i antroponimów, Anna Ciostek dowodzi, iż umiejętne ich tłumaczenie nie tylko przesądza o możliwości zrozumienia tekstu przez niezaznajomionego z kontekstem kulturowym obcojęzycznego odbiorcę, ale pozwala też tworzyć mosty pomiędzy językami i kulturami.

Współoddziaływanie kultury i języka ukazuje także Teresa Giermak-Zielińska w artykule poświęconym analizie trzech przekładów molierowskiego *Świętoszka* na współczesną polszczyznę. Porównanie różnych sposobów tłumaczenia form adresatywnych, nazw pokrewieństwa oraz nacechowanych emocjonalnie epitetów odnoszących się do postaci sztuki pozwala Autorce przedstawić różnorodność możliwości translatorskich, a także wyprowadzić wnioski o ogromnej sprawności tłumaczy, którzy zachowując estetykę języka Moliere i ducha jego epoki, potrafili umiejętnie oddać rejestr i charakter wypowiedzi bohaterów.

W kolejnych dwóch artykułach podjęte zostało zagadnienie życia kulturalnego i artystycznego. Tekst Katarzyny Grzywki-Kolago stanowi próbę rekonstrukcji form aktywności towarzyskiej gości salonu berlińskiego w XIX wieku na podstawie analizy wybranych wspomnień, dzienników i listów gości i/lub organizatorów.

Lech Kolago bada zaś mało znane aspekty polsko-niemieckich relacji w dziedzinie literatury i muzyki w XIX wieku. W artykule omawia wystawienia

Fausta Johanna Wolfganga Goethego z muzyką polskiego kompozytora księcia Antoniego Radziwiłła w 1848 roku w salonie Magdaleny i Wacława Łuszczewskich w Warszawie. Autor przedstawia sylwetkę kompozytora oraz dokumentuje znakomity odbiór jego dzieła w Królestwie Polskim i w Prusach, uznając dokonania Antoniego Radziwiłła za istotny przyczynek w rozwoju stosunków polsko-niemieckich w dziedzinie kultury.

Część trzecia *Język obcy – uczeni, uczący, uczniowie* porusza kwestie związane z nauczaniem/uczeniem się języków obcych, począwszy od pierwszych gramatyk języka polskiego dla obcokrajowców do współczesnych zagadnień dydaktyki szkolnej i uniwersyteckiej.

Władysław T. Miodunka przedstawia zasługi Francuzów dla opisu języka polskiego. W centrum uwagi Autora znajdują się twórcy najstarszych gramatyk polszczyzny: Piotr Statorius-Stojeński i Franciszek Mesgnien-Meniński. Celem artykułu jest pokazanie miejsca, jakie ich dzieła zajmują obecnie w historii języka polskiego, a sami autorzy – w pamięci zbiorowej polonistów.

W tekście Radosława Kucharczyka znalazły się rozważania na temat wielojęzyczności jako elementu edukacji językowej i kulturowej, mającego istotne znaczenie dla integracji społeczeństw europejskich. Autor przedstawia najpierw założenia, najważniejsze dokumenty i formy realizacji europejskiej polityki edukacyjnej w tym zakresie, by następnie poddać analizie sposoby i stan wdrażania polityki wielojęzyczności w polskim systemie edukacji.

Artykuł Romualda Gozdawy-Gołębiowskiego, dotyczący odmiany języka angielskiego używanej w arkuszach egzaminacyjnych polskiej matury z tego przedmiotu, wpisuje się w badania nad językiem do konkretnych celów (ang. ESP, czyli *English for Specific Purposes*). Lingwistyczna analiza maturalnych zadań z rozumienia tekstu czytanego i porównanie użytego w nich języka z tekstami oryginalnymi pozwala Autorowi wyróżnić charakterystyczne dla ESP cechy i wykazać najważniejsze obszary dokonanych adaptacji językowych, które obejmują warstwę kulturową tekstu, jego organizację i zawartość.

Ostatnie dwa teksty poświęcone są dydaktyce uniwersyteckiej. Krystyna Szymankiewicz analizuje rolę pisemnej refleksji w kształtowaniu kompetencji przyszłych nauczycieli języków obcych. Sformułowanie profesjonalnego osądu na temat własnego doświadczenia zdobywanego w ramach praktyk pedagogicznych owocuje zwiększeniem świadomości metapoznawczej i przyrostem praktycznej wiedzy zawodowej praktykantów. W artykule omówiono przykłady trzech typów pisemnej refleksji i sformułowano zalecenia odnośnie do ich wykorzystania w kształceniu nauczycieli.

W zamykającym tom artykule Małgorzata Tryuk kreśli portret socjologiczny Olgierda Adriana Wojtasiewicza – językoznawcy, ojca polskiej translatoryki, autora wydanego w 1957 roku *Wstępu do teorii tłumaczenia*.

Prezentując sylwetkę i osiągnięcia tego wybitnego tłumacza i uniwersyteckiego dydaktyka, jednego z członków założycieli Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich, Autorka docieka przyczyn niemal całkowitej nieznajomości jego dokonań za granicą.

* * *

Zaproponowany porządek lektury opiera się na kryterium naukowym problemów badawczych. Na przestrzeń *między językami, między kulturami* można jednak też spojrzeć z perspektywy indywidualnych biografii – wspomnianych w artykułach tłumaczy, nauczycieli języków obcych, dyplomatów, pisarzy i artystów, którzy przestrzeń obcą czynią miejscem kontaktu i dialogu. Do osób tych należą również badacze – wśród nich Krystyna Wróblewska-Pawlak – którzy podejmując w swojej pracy naukowej zagadnienia wielo- i różnojęzyczności, przyczyniają się do lepszego poznania złożonego i niezwykle aktualnego doświadczenia, jakim jest językowe i kulturowe „bycie-między”.

*Monika Kostro
Krystyna Szymankiewicz
Magdalena Grycan*